

АДВОКАТИ В СИСТЕМІ СУБ'ЄКТІВ ПРЕДСТАВНИЦТВА ІНТЕРЕСІВ ОСІБ, ЯКІ ПІДЛЯГАЮТЬ МОБІЛІЗАЦІЇ В РАМКАХ АДМІНІСТРАТИВНОГО СУДОЧИНСТВА

LAWYERS IN THE SYSTEM OF SUBJECTS OF REPRESENTATION OF INTERESTS OF PERSONS SUBJECT TO MOBILIZATION WITHIN THE FRAMEWORK OF ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS

Решетка Д.О., здобувач

Науково-дослідний інститут публічного права

Актуальність статті полягає в тому, що повномасштабна військова агресія з боку російської федерації актуалізувала низку важливих питань, зокрема пов'язаних із здійсненням мобілізації. Однак, проведення останньої зумовлює виникнення ситуацій зіткнення інтересів осіб, які підлягають мобілізації, із суб'єктами мобілізаційної діяльності, що в свою чергу призводить до необхідності вирішення спорів у порядку адміністративного судочинства. При цьому варто наголосити на значній ролі адвокатів, як представників інтересів осіб, які підлягають мобілізації. Дані суб'єкти залучаються у процесуальні відносини з огляду на значно ширший перелік підстав та виконують об'єктивно більший обсяг завдань і функцій. Крім того, їх діяльність відрізняється гнучкістю, адже реалізується на договірних засадах. З огляду на це, доречно звернути глибшу увагу на статус адвокатів в системі представництва інтересів осіб, що підлягають мобілізації, визначивши особливості їх правового та процесуально-правового статусу. Мета статті полягає у тому, щоб розкрити особливості ролі адвоката в системі суб'єктів представництва інтересів осіб, які підлягають мобілізації в рамках адміністративного судочинства. У статті, спираючись на аналіз наукових поглядів вчених та норм чинного законодавства, розкрито сутність та ключові аспекти адвокатури, а також специфіку діяльності адвокатів. Доведено, що представництво адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації, відрізняється багатьма відмінностями, пов'язаними із особливостями інституту адвокатури в цілому та правовим статусом адвокатів зокрема. Наголошено, що адвокат – це працівник сфери права, рівень знань та практичних вмінь і навичок якого підтверджено спеціальною процедурою та документом виданим в установленому законодавством порядку. Зроблено висновок, що представництво адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації в рамках адміністративного судочинства, відрізняється багатьма відмінностями, пов'язаними із особливостями інституту адвокатури в цілому та правовим статусом адвокатів, зокрема: 1) подібне представництво має професійний характер, адже здійснюється особами які пройшли відповідне навчання та здали іспит на отримання права провадити адвокатську діяльність; 2) основні різновиди адвокатської діяльності, які можуть надаватись особам, що підлягають мобілізації, закріплено на законодавчому рівні; 3) орієнтованість адвокатської діяльності на клієнта забезпечується обов'язком адвоката дотримуватись правил адвокатської етики; обов'язком не розголошувати адвокатську таємницю; наявністю дисциплінарної відповідальності за порушення етичних правил та неналежного вчинення професійних обов'язків; 4) представництво адвоката носить договірний характер.

Ключові слова: адвокат, адвокатська діяльність, адвокатура, мобілізація, публічно-правовий спір, адміністративне судочинство.

The relevance of the article lies in the fact that the full-scale military aggression by the Russian Federation has brought to the fore a number of important issues, in particular those related to the implementation of mobilization. However, the latter leads to situations of conflict of interests between persons subject to mobilization and subjects of mobilization activities, which in turn leads to the need to resolve disputes in administrative proceedings. At the same time, it is worth emphasizing the significant role of lawyers as representatives of the interests of persons subject to mobilization. These subjects are involved in procedural relations due to a much wider list of grounds and perform an objectively greater range of tasks and functions. In addition, their activities are flexible, as they are implemented on a contractual basis. In view of this, it is appropriate to pay closer attention to the status of lawyers in the system of representing the interests of persons subject to mobilization, having determined the features of their legal and procedural-legal status. The purpose of the article is to reveal the peculiarities of the role of a lawyer in the system of subjects of representation of the interests of persons subject to mobilization within the framework of administrative proceedings. The article, based on the analysis of the scientific views of scientists and the norms of current legislation, reveals the essence and key aspects of the legal profession, as well as the specifics of the activities of lawyers. It is proved that the representation by a lawyer of the interests of persons subject to mobilization within the framework of administrative proceedings is distinguished by many differences related to the peculiarities of the institution of the legal profession in general and the legal status of lawyers in particular. It is emphasized that a lawyer is a legal worker whose level of knowledge and practical skills and abilities is confirmed by a special procedure and a document issued in accordance with the procedure established by law. It was concluded that the representation by a lawyer of the interests of persons subject to mobilization within the framework of administrative proceedings has many differences related to the peculiarities of the institute of advocacy as a whole and the legal status of lawyers, in particular: 1) such representation is of a professional nature, as it is carried out by persons who have undergone appropriate training and passed an exam for the right to practice law; 2) the main types of legal activities that can be provided to persons subject to mobilization are enshrined at the legislative level; 3) the client-oriented nature of legal activities is ensured by the lawyer's obligation to comply with the rules of legal ethics; the obligation not to disclose legal secrecy; the presence of disciplinary liability for violation of ethical rules and improper performance of professional duties; 4) the lawyer's representation is contractual in nature.

Key words: lawyer, legal activity, legal profession, mobilization, public-legal dispute, administrative proceedings.

Актуальність теми. Повномасштабна військова агресія з боку російської федерації актуалізувала низку важливих питань, зокрема пов'язаних із здійсненням мобілізації. Однак, проведення останньої зумовлює виникнення ситуацій зіткнення інтересів осіб, які підлягають мобілізації, із суб'єктами мобілізаційної діяльності, що в свою чергу призводить до необхідності вирішення спорів у порядку адміністративного судочинства. При цьому варто наголосити на значній ролі адвокатів, як представників інтересів осіб, які підлягають мобілізації. Дані суб'єкти залучаються у процесуальні відносини з огляду на значно ширший перелік підстав та виконують об'єктивно більший

обсяг завдань і функцій. Крім того, їх діяльність відрізняється гнучкістю, адже реалізується на договірних засадах. З огляду на це, доречно звернути глибшу увагу на статус адвокатів в системі представництва інтересів осіб, що підлягають мобілізації, визначивши особливості їх правового та процесуально-правового статусу.

Стан дослідження проблеми. Діяльність адвокатури та адвокатів є актуальною та популярною темою наукових досліджень, особливо в сучасних реаліях. Різноманітні проблемні аспекти в даній сфері аналізувались: Ю.М. Бисагою, І.О. Гловацьким, К.В. Гутаріною, Я.П. Зейканом, С.О. Іваницьким, В.В. Медведчуком,

О.Д. Святоцьким, В.К. Шкарупою та багатьма іншими науковцями. Втім, попри існування суттєвого наукового підґрунтя, складність інституту адвокатури та особливості правового статусу його представників зумовлюють систематичну появу нових сфер суспільно-правових відносин, в яких досі специфіка роботи адвокатів не аналізувалась, наприклад, в контексті представництва інтересів осіб, які підлягають мобілізації в рамках адміністративного судочинства.

Саме тому мета статті полягає у тому, щоб розкрити особливості ролі адвоката в системі суб'єктів представництва інтересів осіб, які підлягають мобілізації в рамках адміністративного судочинства.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатура України – це недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правничої допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому законодавством. Адвокатуру України складають всі адвокати України, які мають право здійснювати адвокатську діяльність. З метою забезпечення належного здійснення адвокатської діяльності, дотримання гарантій адвокатської діяльності, захисту професійних прав адвокатів, забезпечення високого професійного рівня адвокатів та вирішення питань дисциплінарної відповідальності адвокатів в Україні діє адвокатське самоврядування. Крім цього, адвокатура є незалежною від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових та службових осіб. Держава створює належні умови для діяльності адвокатури та забезпечує дотримання гарантій адвокатської діяльності [1].

Отже, адвокати – це представники інституту адвокатури та, фактично, його рушійні елементи. Належна реалізація цілей та функцій останнього покладає на адвокатів особливі суб'єктивні права та юридичні обов'язки, а також надає їм спеціальні інструменти діяльності, що в сукупності зумовлює суттєві особливості їх правового статусу, порівняно із іншими суб'єктами, які можуть бути представниками в судовому процесі інтересів осіб, які підлягають мобілізації.

Передусім, варто відмітити професійний характер адвокатської діяльності. Так, професія – це вид трудової діяльності, здійснення якої потребує відповідного комплексу спеціальних знань і практичних навичок [2, с. 17]. До ключових ознак даної категорії науковці відносять: по-перше, професія є спільною людей, які займаються вирішенням близьких проблем і мають приблизно однаковий образ життя, що визначається єдиною базовою системою цінностей та характеризуються певною самосвідомістю, складом особистості; по-друге, професія є областю застосування сил щодо дослідження певного об'єкта дійсності, область, у якій людина виконує свої функції як суб'єкт праці, і яка створює йому умови для існування та розвитку; по-третє, професія є історично розвиваючою системою, яка змінюється відповідно змін культурно-історичного контексту; по-четверте, професія є областю само-реалізації особистості, оскільки професійна діяльність не просто дає можливість виробляти якісь товари та послуги, але насамперед вона дозволяє людині реалізувати власний творчий потенціал і створює умови для його розвитку; по-п'яте, професія є реальністю, яка творчо формується самим суб'єктом праці; по-шосте, професія є певною діяльністю, роботою професіонала, тобто самим процесом реалізації трудових функцій [3; 4; 5].

Згідно із Розділом II Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», адвокатом може бути фізична особа, яка має повну вищу юридичну освіту, володіє державною мовою, має стаж роботи в галузі права не менше двох років, склала кваліфікаційний іспит, пройшла стажу-

вання (крім випадків, встановлених Законом), склала присягу адвоката України та отримала свідоцтво про право на заняття адвокатською діяльністю. Даний статус доступний далеко не кожній особі. Частина 2 статті 6 Закону каже, що не може бути адвокатом особа, яка: 1) має непогашену чи незняту в установленому законом порядку судимість за вчинення тяжкого, особливо тяжкого злочину, а також нетяжкого злочину, за який призначено покарання у виді позбавлення волі; 2) визнана судом недієздатною чи обмежено дієздатною; 3) позбавлена права на заняття адвокатською діяльністю, – протягом двох років з дня прийняття рішення про припинення права на заняття адвокатською діяльністю; 4) звільнена з посади судді, прокурора, слідчого, дізнавача, нотаріуса, з державної служби або служби в органах місцевого самоврядування за порушення присяги, вчинення корупційного правопорушення, – протягом трьох років з дня такого звільнення [1].

Важливим моментом є порядок допуску до професії адвоката. На сьогоднішній день він є суворо формалізованим та впорядкованим і виражається у спеціальному кваліфікаційному іспиті. Закон передбачає: особа яка виявила бажання стати адвокатом та відповідає вимогам, має право звернутися до кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури за місцем проживання із заявою про допуск до складення кваліфікаційного іспиту. Оволодіння практичними навичками ведення адвокатської діяльності відбувається в рамках проходження стажування особою, яка склала іспит. Відповідно до статті 10 Закону від 05.07.2012 № 5076-VI стажування полягає в перевірці готовності особи, яка отримала свідоцтво про складення кваліфікаційного іспиту, самостійно здійснювати адвокатську діяльність. Стажування здійснюється протягом шести місяців під керівництвом адвоката за направленням ради адвокатів регіону [1].

Отже, адвокат – це працівник сфери права, рівень знань та практичних вмінь і навичок якого підтверджено спеціальною процедурою та документом виданим в установленому законодавством порядку. А відтак, стати представником адвокатури можуть не всі, а тільки відповідні визначним стандартизованим вимогам суб'єкти. За цих умов, особа, що підлягає мобілізації, може бути впевнена, що її інтереси представлено людиною, яка чітко знає що робить, вміє це та може підтвердити рівень своєї обізнаності. Такий представник розуміє порядок та особливості роботи правової системи, основи судочинства та механізми розгляду справ у адміністративних судах. Поряд із цим, адвокат володіє всіма необхідними внутрішніми усвідомленнями і морально-діловими якостями. Все це в сукупності дозволяє йому вірно будувати стратегію представництва, передбачати рішення суду.

Важливим та досить відмінним аспектом правового статусу адвоката є нормативна окресленість видів його діяльності. В цілому законодавством України не забороняє даним суб'єктам займатись видами діяльності, які прямо не заборонені. Проте, існує чіткий перелік послуг на отримання яких особа, що підлягає мобілізації, може гарантовано розраховувати в рамках представлення її інтересів в адміністративному судочинстві. Зокрема, діяльність адвокатів здійснюється у вигляді: а) надання правової інформації, консультацій і роз'яснень з правових питань, правовий супровід діяльності юридичних і фізичних осіб, органів державної влади, органів місцевого самоврядування, держави; б) складення заяв, скарг, процесуальних та інших документів правового характеру; в) представництво інтересів фізичних і юридичних осіб у судах під час здійснення цивільного, господарського, адміністративного та конституційного судочинства, а також в інших державних органах, перед фізичними та юридичними особами [1].

В системі суб'єктів представництва інтересів осіб, які підлягають мобілізації в рамках адміністративного судоч-

чинства, адвокат також виділяється тим, що його діяльність на користь інтересів клієнта забезпечена декількома правовими гарантіями. По-перше, наявністю цілої низки правил яким адвокат зобов'язаний неухильно слідувати, що називаються Правилами адвокатської етики [6]. По-друге, кожний без виключення адвокат зобов'язаний зберігати адвокатську таємницю, що є будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт (особа, якій відмовлено в укладенні договору про надання правничої допомоги з передбачених Законом підстав звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях, та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності [1].

По-третє, дисциплінарна відповідальність адвоката до якої його може бути притягнуто за: 1) порушення вимог несумісності; 2) порушення присяги адвоката України; 3) порушення правил адвокатської етики; 4) розголошення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення; 5) невиконання або неналежне виконання своїх професійних обов'язків; 6) невиконання рішень органів адвокатського самоврядування; 7) порушення інших обов'язків адвоката, передбачених законом. Дисциплінарне провадження стосовно адвоката здійснюється кваліфікаційно-дисциплінарною комісією адвокатури за адресою робочого місця адвоката, зазначеною в Єдиному реєстрі адвокатів України [1].

Безперечно, при розгляді особливостей статусу адвоката серед інших суб'єктів представництва осіб, які підлягають мобілізації в адміністративному судочинстві, не можна не відмітити договірний характер таких взаємовідносин. Договір про надання правничої допомоги укладається в письмовій формі. Усний договір можливий лише в таких випадках: 1) надання усних і письмових консультацій, роз'яснень із правових питань з подальшим записом про це в журналі та врученням клієнту документа, що підтверджує оплату гонорару (винагороди); 2) якщо клієнт невідкладно потребує надання правничої допомоги, а укладення письмового договору за конкретних обставин є неможливим – з подальшим укладенням договору в письмовій формі протягом трьох днів, а якщо для цього існують об'єктивні перешкоди – у найближчий можливий строк. Адвокату забороняється укладати дого-

вір про надання правничої допомоги і він зобов'язаний відмовитися від виконання договору, укладеного адвокатом, адвокатським бюро або адвокатським об'єднанням, у разі, якщо: 1) доручення на виконання дій виходять за межі професійних прав і обов'язків адвоката; 2) результат, досягнення якого бажає клієнт, або засоби його досягнення, на яких він наполягає, є протиправними, суперечать моральним засадам суспільства, присязі адвоката України, правилам адвокатської етики; 3) адвокат брав участь у відповідному провадженні, і це є підставою для його відводу згідно з процесуальним законом; 4) виконання договору про надання правничої допомоги може призвести до розголошення адвокатської таємниці; 5) адвокат є членом сім'ї або близьким родичем посадової особи, яка брала або бере участь у господарському, цивільному, адміністративному судочинстві, кримінальному провадженні, розгляді справи про адміністративне правопорушення, щодо яких до адвоката звертаються з пропозицією укладення договору про надання правничої допомоги; 6) виконання договору може суперечити інтересам адвоката, членів його сім'ї або близьких родичів, адвокатського бюро або адвокатського об'єднання, засновником (учасником) якого він є, професійним обов'язкам адвоката, а також у разі наявності інших обставин, що можуть призвести до конфлікту інтересів; 7) адвокат надає правничу допомогу іншій особі, інтереси якої можуть суперечити інтересам особи, яка звернулася щодо укладення договору про надання правничої допомоги [1].

Висновки. Підсумовуючи викладене можемо зауважити, що представництво адвокатом інтересів осіб, які підлягають мобілізації в рамках адміністративного судочинства, відрізняється багатьма відмінностями, пов'язаними із особливостями інституту адвокатури в цілому та правовим статусом адвокатів, зокрема: 1) подібне представництво має професійний характер, адже здійснюється особами які пройшли відповідне навчання та здали іспит на отримання права провадити адвокатську діяльність; 2) основні різновиди адвокатської діяльності, які можуть надаватись особам, що підлягають мобілізації, закріплено на законодавчому рівні; 3) орієнтованість адвокатської діяльності на клієнта забезпечується обов'язком адвоката дотримуватись правил адвокатської етики; обов'язком не розголошувати адвокатську таємницю; наявністю дисциплінарної відповідальності за порушення етичних правил та неналежного вчинення професійних обов'язків; 4) представництво адвоката носить договірний характер.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: закон від 05.07.2012 № 5076-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 27. Ст. 282.
2. Артюшина О.Л. Управління персоналом акціонерних товариств торгівлі: дис... канд. юрид. наук :Київ: Національна академія наук України Рада по вивченню продуктивних сил України. 2009. 272 с.
3. Енциклопедія освіти / Гол. ред. В.Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 739 с.
4. Еволюція етносу юриста в Україні (історичний та соціальнопсихологічний нарис). В.О. Лозовой, В.О. Рум'янцева, Л.В. Анучина та ін.; За ред. В.О. Лозового та В.О. Рум'янцева. Х.: Право, 2011. С. 248, 249.
5. Зінченко М.Ю. Професія як елемент трудової функції працівника. *Держава і право*. 2012. Вип. 56. С. 322–326.
6. Правила адвокатської етики: правила затверджені З'їздом адвокатів України від 17.11.2012. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/card/n0003418-12>.